

تأثیر پذیری شاعران دفاع مقدس

(قیصر امین پور و سلمان هراتی)

از شاعران سبک هندی

www.ketab.ir

دکتر عفت نجارنوبری

(عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب)

عباسی فلاح

سرشناسه	: نجارنوبری، عفت، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: تاثیرپذیری شاعران دفاع مقدس (قیصر امین پور و سلمان هراتی) از شاعران سبک هندی/ عفت نجارنوبری، عباس فلاح.
مشخصات نشر	: تهران : طراوت، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۱ص.
شابک	: 978-600-6530-49-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: امین پور، قیصر، ۱۳۳۸ - ۱۳۸۶. -- نقد و تفسیر
موضوع	: هراتی، سلمان، ۱۳۳۸ - ۱۳۶۵. -- نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- 20th century -- History and criticism
موضوع	: سبک هندی
موضوع	: Indian style (Persian poetry)
شناسه افزوده	: فلاح، عباس، ۱۳۵۷ -
رده بندی کنگره	: PIR۳۸۱۱/۲۶۵۱-۳۹۵
رده بندی دیویی	: ۶۳۹/۱۱۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۰۵۱۱۹

تاثیرپذیری شاعران دفاع مقدس (قیصر امین پور و سلمان هراتی)

از شاعران سبک هندی

دکتر عفت نجارنوبری

عباس فلاح

نشر طراوت

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

تاریخ و نوبت چاپ: اول ۹۵

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۳۰-۴۹-۹

صفحه آرا: مطهره ربیعی

مرکز پخش: تهران، م بهارستان، خ مجاهدین اسلام، جنب مسجد شفا، کوچه شهید کشمش، شماره ۱۴

تلفن: ۰۹۱۰۱۶۰۳۴۲۵

ایمیل: taravat1347@yahoo.com

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۱	 فصل اول: ادبیات پژوهش شعر دفاع مقدس
۱۲	 شعر پیش از انقلاب
۱۴	 ماهیت شعر انقلاب
۱۵	 ویژگی‌های شعر دفاع مقدس
۱۷	 تازگی بیان
۲۲	 ستمستیزی و حمایت از مظلوم
۲۲	 حضور مذهب و نمادهای آن
۲۳	 عاشورا
۲۴	 انتظار موعود
۲۵	 نماز و عبادت
۲۵	 مختصات سبکی شعر دفاع مقدس
۲۵	 ویژگی‌های واژگانی
۲۵	 نهضت ترکیبسازی
۲۶	 جستجوی قافیه و ردیف تازه
۲۸	 واژه‌ها و اصطلاحات نظامی (فارسی)
۲۹	 اصطلاحات و واژه‌های جدید جنگ (دخیل و بیگانه)
۲۹	 واژه‌ها و اصطلاحات جنگی گذشته
۳۰	 تعبیرات فاخر حماسی در زبان
۳۱	 استفاده از وزن‌های بلند
۳۲	 کم‌توجهی به قافیه
۳۲	 ویژگی‌های دستوری
۳۲	 غلو و اغراق

۳۲		لحن صمیمانه
۳۳		ویژگی‌های ادبی
۳۳		نمادهای انقلاب
۳۳		تلفیق اسطوره، حماسه و عرفان
۳۴		تعبیر و تصاویر تازه
۳۴		گرایش به تصویرسازی متنوع
۳۵		تأثیرپذیری از دیگران
۳۵		تلفیق نمادهای عرفانی با جنگ
۳۷		فصل دوم: روش پژوهش غزل سبک هندی و دفاع مقدس
۳۸		غزل
۴۰		غزل و تغزل
۴۲		انواع غزل
۴۵		سیر غزلسرایی در ایران
۵۱		غزل سبک هندی
۵۳		مختصات غزل سبک هندی (عموماً شاعران قرن ۱۱)
۵۶		غزل انقلاب
۵۸		غزل دوره نخستین
۵۹		غزل دوره تکامل
۵۹		اهمیت غزل جنگ
۶۱		انواع تازه غزل
۶۳		غزل جنگ و غزل سبک هندی
۶۹		فصل سوم: یافته‌های پژوهش تأثیرپذیری غزل امین‌پور و هراتی از سبک هندی
۷۰		مقدمه
۷۱		بخش اول: قیصر امین‌پور (۱۳۸۶-۱۳۳۸)

۷۱	شرح حال و جایگاه امین‌پور در شعر معاصر ایران
۷۲	معرفی شعر و آثار امین‌پور
۷۴	تأثیرپذیری امین‌پور از سبک هندی
۷۵	۱- مضمون‌آفرینی
۷۸	۲- تصویرسازی
۸۲	۳- آینه‌پردازی
۸۳	۴- نزدیکی به زبان کوچه و بازار
۸۵	۵- تنوع در مضامین غزل
۸۶	۶- آشنایی‌زدایی
۸۷	۷- پارادوکس یا متناقض‌نمایی
۸۷	۸- تشخیص
۸۹	۹- حس‌آمیزی
۹۰	۱۰- وابستهٔ عددی
۹۱	۱۱- حسن تعلیل
۹۳	بخش دوم: سلمان هراتی (۱۳۳۸-۱۳۶۵)
۹۳	شرح حال و جایگاه هراتی در شعر معاصر ایران
۹۶	معرفی شعر و آثار هراتی
۹۸	تأثیرپذیری هراتی از سبک هندی
۹۸	۱- مضمون‌آفرینی
۱۰۱	۲- تصویرسازی
۱۰۶	۳- آینه‌پردازی
۱۰۷	۴- نزدیکی به زبان مردم کوچه و بازار
۱۰۸	۵- تنوع در مضامین غزل
۱۰۹	۶- آشنایی‌زدایی
۱۱۲	۷- پارادوکس یا متناقض‌نمایی
۱۱۲	۸- تشخیص

۹- حس آمیزی ۱۱۷

۱۰- وایسته عددی ۱۱۷

۱۱- حسن تعلیل ۱۱۹

فصل چهارم: بحث و نتیجه گیری ۱۲۱

نتیجه ۱۲۸

پیشنهادهای ۱۲۸

فهرست منابع ۱۲۹

مقدمه

غزل معاصر با تغییر در محتوا و مضمون نسبت به غزل پیش از انقلاب با مضمون آفرینی و تصویرسازی پی در پی و قرابت به زبان مردم کوچه و بازار به غزل سبک هندی نزدیک شده است.

غزل پس از انقلاب در محتوا و مضمون از غزل پیش از انقلاب فاصله گرفته است. مضمون آفرینی و تصویرسازی‌های نو غزل این دوره را حیات دوباره بخشیده است. گرایش شاعران جوان به غزل سبک هندی نوعی نازک‌خیالی و باریک‌اندیشی در غزل به وجود آورده است. این صورت‌آرایی و تصویرسازی با زبانی ساده و گویا تلفیق یافته و به افراط دوره صفوی در آن نشناخته است. شعر در عین تصویرسازی‌های بکر قابل درک و فهم است تا مخاطب از آن لذت ببرد.

هر شاعری در پرورش سحر هنری خویش از سه منبع بهره می‌برد. ۱- ذوق شاعری و طبع فطری ۲- محیط اجتماع و فرهنگ مردم روزگار خویش ۳- گذشتگان به ویژه شعر و سروده‌های شاعران پیشین. در ادبیات معاصر (پس از انقلاب) شاعران جوانی در حوزه دفاع مقدس به سرودن اشعار متعهد کوشیده‌اند که اغلب از سبک هندی، شعر نیمایی (خصوصاً سروده‌های سپهری) و در غزلسرایی این سبک منزوی تأثیر پذیرفتند. آنان مضمون آفرینی سبک هندی را در قالب غزل حفظ کردند و محتوا و درونمایه را به شعر نیمایی نزدیک کردند تا از این طریق هم شیوه سنتی صورت (فرم) حفظ شده باشد و هم تحولی در بافت کلام پدید آید. به هر روی ساختار کلام از شعر سبک هندی و سبک نیمایی وام گرفته شده است.

قیصر امین‌پور و سلمان هراتی از جوانان متعهدی هستند که شعر خود را در خدمت انقلاب و دفاع مقدس قرار دادند و در آثار خویش از شاعران پیشین به ویژه شاعران سبک هندی در مضمون آفرینی غزل‌هایشان بهره فراوان بردند. در پژوهش حاضر تلاش بر آن است تا زوایای این تأثیرپذیری تبیین و آشکار شود.

مسأله بنیادین تحقیق حاضر به دست دادن تأثیرگذاری ویژگی‌های غزل سبک هندی در غزل شاعران دفاع مقدس به ویژه قیصر امین‌پور و سلمان هراتی است.

یکی از منابع اصلی و مهم تحقیق حاضر کتاب «بررسی برخی از اندیشه‌های اجتماعی در شعر (مکتب هندی قرن ۱۱ و ۱۲)» است که غلام فاروق فلاح به بیان برخی از اندیشه‌های مشترک جامعه آن روز با تأکید بر شعر شاعران می‌پردازد که از حیث محتوا و مضمون آفرینی و بررسی فرهنگ عامه در آثار امین پور و هراتی راهگشا است. دیگر کتاب مهم «شاعر آینه‌ها» نوشته محمد رضا شفیعی کدکنی است که با تأکید بر غزلیات بیدل به بررسی ساختاری و ویژگی‌های شعر سبک هندی پرداخته است.

دانشجویان متعددی در شعر امین پور و هراتی تحقیق کرده‌اند و دو پایان‌نامه در حوزه ساختاری اشعار امین پور و هراتی شاخص است. «نقد و تحلیل ساختاری اشعار قیصر امین پور» توسط افسانه میری و «نقد و تحلیل ساختاری اشعار سلمان هراتی» نوشته سیده ساره میری به سبک هندی با تأکید بر مکتب ساختارگرایی و به ویژه نظریه جفری لیچ به عناصر ادبی روایات منری اشعار این دو شاعر معاصر پرداخته‌اند. مهم‌ترین تحقیق‌ها در این زمینه عبارتند از:

۱- فلاح، غلام فاروق، ۱۳۷۴: بررسی برخی از اندیشه‌های اجتماعی در شعر (مکتب هندی قرن‌های ۱۱ و ۱۲) مشهد، ترانه.

۲- شفیعی کدکنی، محمد رضا، ۱۳۸۹: شاعر آینه‌ها، (بررسی سبک هندی و شعر بیدل)، تهران، آگه.

۳- میری، افسانه، ۱۳۸۷: «نقد و تحلیل ساختاری اشعار قیصر امین پور»، دانشگاه پیام نور مرکز تهران، گروه زبان و ادبیات فارسی، استاد راهنما مصطفی گرجی، استاد مشاور قدرت‌الله طاهری.

۴- میری، سیده ساره، ۱۳۸۹: «نقد و تحلیل ساختاری اشعار سلمان هراتی»، دانشگاه پیام نور مرکز تهران، گروه زبان و ادبیات فارسی، استاد راهنما مصطفی گرجی، استاد مشاور فرهاد درودگریان